

KITTILÄN KOULUTOIMEN PÄIHDESUUNNITELMA

KITTILÄN KOULUTOIMEN PÄIHDESUUNNITELMA.....	1
1 JOHDANTO	3
2 PÄIHTEETTÖMYYDEN EDISTÄMINEN KOULUTOIMESSA	3
3 KOULUN TOIMINTAMALLIT PÄIHTEIDENKÄYTÖN ESIINTYESSÄ.....	4
3.1 Nikotiinituotteiden käyttöön puuttuminen	4
3.2 Alkoholi tai muut päihteet	6
3.3 Päihteiden välitys koulualueella.....	10
3.4 NOKKO-malli.....	10
4 LÄHTEET	11

1 JOHDANTO

Kittilän sivistystoimen päihdesuunnitelma sisältää sekä ehkäisevän päihdetyön suunnitelman että päihteiden käyttöön liittyvät puuttumisen mallit. Koulun päihdesuunnitelma on väline, joka mahdollistaa koulua suunnittelemaan ehkäisevää päihdetyön toimintaa. Puuttumisen mallit luovat yhteiset pelisäännöt koululle päihteiden käyttöä esiintyessä.

Ehkäisevän päihdetyön tarkoitus on vähentää päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015, 2§). Tätä työtä toteutetaan vaikuttamalla asenteisiin, antamalla tietoa päihteistä ja päihdekäytön riskeistä muun muassa terveystieteiden keinoin. Päihteillä tarkoitetaan alkoholia, tupakkaa, huumausaineita ja muita päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita. (THL 2018a.)

World Health Organisation eli WHO määrittelee terveystieteiden opetuksena, joka auttaa yksilöä parantamaan terveyttä ja lisäämällä tietoutta sekä vaikuttamalla asenteisiin (WHO, 2011). Terveystieteiden opetus on prosessi, jossa koulu ja kouluterveydenhuolto jakavat hyödyllistä tietoa ja kehittävät taitoja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi yhdessä oppilaan kanssa (Havio, Inkinen & Partanen 2009, 115). Nämä asiat nousevat esille myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013, 2§), jonka tarkoituksena on edistää oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista, lisätä oppilaiden osallisuutta ja ennaltaehkäistä ongelmia sekä vahvistaa nuoren itsetuntoa. Nuorille tulee opettaa myös päätöksentekotaitoja, tilanteen hallintaa sekä kykyä sietää surua ja kilpailua. Koulun osalta tärkeimpiä terveystieteiden opetuksen osa-alueita ovat terveyden elintapojen edistäminen sekä päihteidenkäytön, syrjäytymiskehityksen ja suurten kansantautien ehkäisy. (Havio, ym. 2009, 115.)

2 PÄIhteettömyyden edistäminen koulutoimessa

Kittilän kouluissa edistetään päihteettömyyttä valistuksen ja ennaltaehkäisyn avulla. Tämän avulla vahvistetaan oppilaiden kykyä ottaa kantaa ja tehdä oikeita valintoja päihteiden suhteen. Kouluissa terveystieteiden opetusta annetaan oppiaineiden sisällä, alakoulussa osana ympäristöoppia ja yläkoulussa sekä lukiossa terveystiedon oppiaineena. Terveystiedossa opitaan terveyttä ja hyvinvointia tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa. (OPH 2014, 131, 399.) Valtakunnallinen ehkäisevä päihdetyöviikko huomioidaan koulun arjessa. Koulujen on mahdollista järjestää koulun ulkopuolisen tahon sekä yhteistyötahojen toteuttamaa päihdevalistusta koulun oppilaille sekä vanhemmille.

Kittilän kouluissa koulujen neljäs-, viides-, kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten sekä lukion toisen vuosiluokan opiskelijat osallistuvat joka toinen vuosi Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttamaan kouluterveyskyselyyn. Kyselyllä saadaan monipuolista ja laadukasta seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja osallisuudesta sekä avun saamisesta. (THL 2018b.)

Kouluterveyskyselyn tulokset käydään läpi oppilaitosten hyvinvointiryhmissä ja arvioidaan, miten tuloksia hyödynnetään käytännössä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa käytetään nuorten päihdemittaria, jonka jokainen 8. luokkalainen täyttää osana laajaa terveystarkastusta, jolloin vältetään valikointi tai nuoren leimautuminen ennakolta riskiryhmään kuuluvaksi. Päihdemittaria voidaan myös käyttää tarvittaessa, kun ilmenee huoli päihteiden käytöstä. Myös 1., 5. ja 8. luokkien oppilaiden huoltajat täyttävät AUDIT-päihdekyselyn syksystä 2026 alkaen.

Kouluissa henkilökunta on perheiden tukena päihteettömyyden edistämässä. Lasten ja nuorten päihteiden käytön ehkäisy on asennekasvatusta, jonka tavoitteena on lapsen ja nuoren terve itsetunto, hyvät ongelmanratkaisutaidot ja vastuullinen asenne päihteisiin. Lasten ja nuorten kanssa tulee keskustella päihteistä ja niihin liittyvistä asenteista. Selkeiden sääntöjen ja rajojen asettaminen on tärkeää päihteettömyyden edistämässä.

3 KOULUN TOIMINTAMALLIT PÄIhteIDENKÄYTÖN ESIINTYESSÄ

Jokaisen henkilökunnan jäsenen on tunnistettava päihteidenkäytön tunnusmerkit ja puututtava tilanteeseen.

3.1 Nikotiinituotteiden käyttöön puuttuminen

Nuuskaaminen ja sähkö tupakointi rinnastetaan tupakointiin ja niistä seuraamukset ovat samanlaisia kuin tupakoinnista.

Alakoululainen: epäily/ilmianto kouluajan ulkopuolisesta käytöstä

Ensimmäinen kerta

- yhteys suoraan kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, terveydenhoitaja selvittää jatkotoimenpiteet
- mahdollisuus osallistua NOKKO-ohjaukseen
- lastensuojeluilmoitus

Seuraavat kerrat

- yhteys suoraan kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, terveydenhoitaja selvittää jatkotoimenpiteet
- mahdollisuus osallistua NOKKO-ohjaukseen
- lastensuojeluilmoitus

Alakoululainen: koulussa nikotiinituotteita hallussa tai käytössä kouluaikana

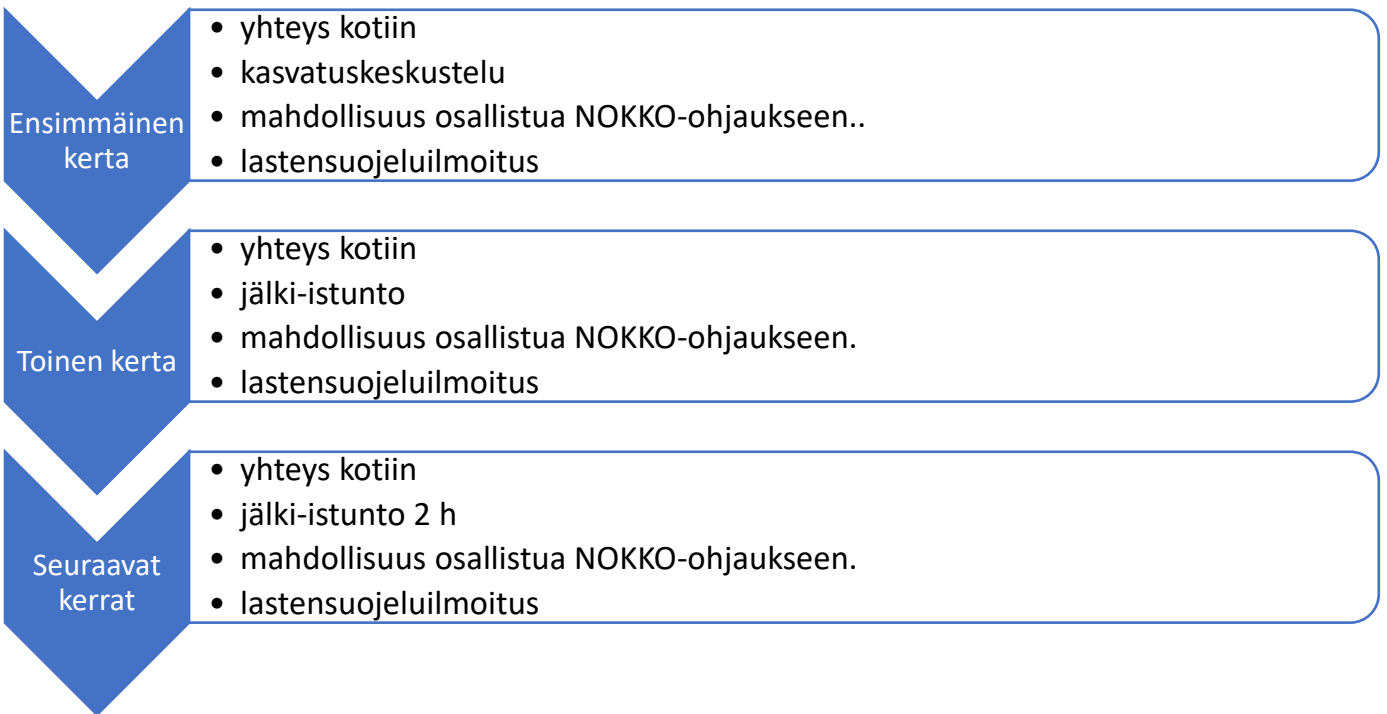
Ensimmäinen kerta

- Yhteys suoraan kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- Kasvatuskeskustelu
- Tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, joka tekee arvion oppilashuollon tarpeesta tai muista tukitoimista.
- Mahdollisuus osallistua NOKKO-ohjaukseen.
- Lastensuojeluilmoitus

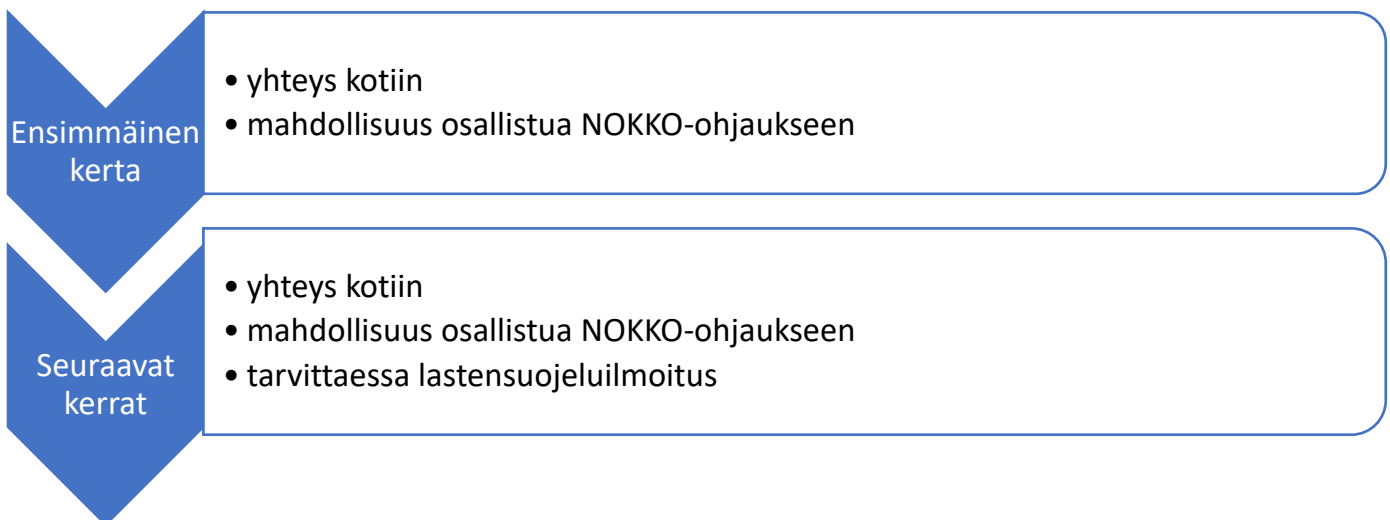
Seuraavat kerrat

- Yhteys kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- Kurinpito: Jälki-istunto
- Tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, joka tekee suunnitelman tarvittavista jatkotoimista.
- Mahdollisuus osallistua NOKKO-ohjaukseen.
- Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä (Myr)
- Lastensuojeluilmoitus

Yläkoululainen koulussa nikotiinituotteita hallussa tai käytössä

Alaikäinen lukiolainen

3.2 Alkoholi tai muut päihteet

Alakoululainen (epäily/ilmianto kouluajan ulkopuolisesta päihteiden käytöstä)

Tieto
ensimmäisen
kerran

- Yhteys suoraan kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- Tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, terveydenhoitaja selvittää jatkotoimenpiteet
- Lastensuojeluilmoitus

Tieto toisen
kerran

- Yhteys suoraan kotiin ja sen jälkeen terveydenhoitajaan
- Tapaaminen terveydenhoitajan kanssa, terveydenhoitaja selvittää jatkotoimenpiteet
- Huolen käsittely monialaisessa yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä
- Lastensuojeluilmoitus

Seuraavat
kerrat

- Yhteys suoraan kotiin
- Huolen käsittely monialaisessa yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä ja ohjaus Ankkuri-toimintaan
- Lastensuojeluilmoitus

Jos herää epäily, että oppilaalla on [koulussa mukana](#) alkoholia tai muita päihteitä, toimitaan tilanteessa alla olevan ohjeistuksen mukaisesti.

Opettaja /
Oppilas

- Opettaja / Oppilas tuo epäilyn luokanopettajalle / luokanvalvojalle / ryhmänohjaajalle, rehtorille tai opiskeluhuollon henkilökuntaan kuuluvalle.
- Koulun rehtori vastaa asian käsittelystä.

Rehtori /
Oppilashuollon
edustaja

- Epäilyn alla olevan oppilaan kanssa keskustellaan, eikä häntä jätetä ilman valvontaa. Keskustelussa on oltava aina kaksi aikuista, joista toinen on rehtori. Oppilasta pyydetään luovuttamaan päihdetuote. Oppilaalle kerrotaan perusopetuslain 36d§ ja 36e§:n sisältö, joiden mukaan toimitaan.
- Jos epäily on aiheeton, ei tule jatkotoimenpiteitä. Tässäkin tapauksessa ollaan yhteydessä huoltajaan. Mikäli nähdään tarpeelliseksi, oppilaan kanssa voidaan sopia jatkokäyntejä kuraattorilla tai terveydenhoitajalla. Samalla arvioidaan, perustetaanko MYR tuen järjestämiseksi.

Oppilashuolto-
ryhmä

- Jos oppilaalla on mukana alkoholia tai muita päihteitä, tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Rehtori tai oppilashuollon edustaja on aina yhteydessä huoltajaan.
- Jos kyseessä on laiton päihde, tehdään rikosilmoitus. Rehtori päättää kurinpitovastuun antamisesta.
- Tarvittaessa perustetaan MYR.

Jos on epäily, että oppilas tai opiskelija on koulussa päihtyneenä, toimitaan tilanteessa alla olevan ohjeistuksen mukaisesti.

Opettaja /
Oppilas

- Opettaja / Oppilas tuo tiedon rehtorille tai opiskeluhuollon henkilökuntaan kuuluvalla ja saattaa kyseisen oppilaan rehtorin kansliaan tai opiskeluhuollon tiloihin.
- Koulun rehtori vastaa asian käsittelystä.

Rehtori /
Oppilashuollon
edustaja

- Epäilyn alla olevan oppilaan kanssa keskustellaan, eikä häntä jätetä ilman valvontaa. Keskustelussa on oltava aina kaksi aikuista, joista toinen on rehtori.
- Huoltaja kutsutaan paikalle ja pyydetään lupa lapsen puhalluttamiselle tai huumeseuilaan.
- Oppilasta pyydetään luovuttamaan päihdetuote. Oppilaalle ja huoltajalle kerrotaan perusopetuslain 36d§ ja 36e§:n sisältö, joiden mukaan toimitaan.
- Oppilas viedään terveyskeskukseen puhallutettavaksi / huumeseuilaan. Vanhempien estyessä muu saattaja käyttää oppilasta terveyskeskuksessa huoltajan luvalla.
- Mikäli huoltajaa ei tavoiteta, ollaan yhteydessä sosiaalipäivystykseen 040 726 6965
- Huoltajien kieltäytyessä yllä mainituista toimenpiteistä, on heidän haettava oppilas pois koulutusta. Koulu tekee lastensuojeluilmoituksen.

Oppilashuolto-
ryhmä

- Mikäli epäily osoittautuu aiheelliseksi, tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Perustetaan MYR.
- Jo epäily huumeiden käytöstä aiheuttaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen.
- Lastensuojelu vastaa jatkotoimenpiteistä.

3.3 Päihteiden välitys koulualueella

Jos koulun henkilökunnan tietoon tulee, että koulun ulkopuolinen henkilö välittää koulun alueella koulupäivän aikana oppilaille päihteitä, koulu puuttuu asiaan. Päätöksen asiasta tekee rehtori, joka vastaa myös tehtävistä toimenpiteistä.

Jos koulussa epäillään, että joku koulun oppilaista välittää päihteitä, ilmoitetaan asiasta rehtorille. Rehtori kutsuu oppilaan keskusteluun, jossa on paikalla ainakin kaksi aikuista. Tarvittaessa asiassa voidaan kuulla myös muita henkilöitä, joko opettajia tai oppilaita. Rehtori on aina yhteydessä myös huoltajaan. Jos keskustelujen jälkeen epäily vahvistuu todeksi, rehtori ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen sekä tekee lastensuojeluilmoituksen ja on tarvittaessa yhteydessä poliisiin.

3.4 NOKKO-malli

NOKKO-malli on kehitetty yhteistyössä Lapin kuntien ja hyvinvointialueen kanssa.

NOKKO-ohjaus perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen, jossa ohjaajan rooli on tukea nuoren päätöstä keskusteluihin ja harjoituksiin. NOKKO-materiaali on kehitetty ammattilaisten tueksi peruskouluikäisten nikotiinituotteiden käyttämisen lopettamiseen. NOKKO-materiaalissa ohjaajan ja nuoren tapaamisten sisällöt on kuvattu vaihe vaiheelta.

https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2025/12/Nokko-mallin_esittely_ammattilaiset-ja-vanhemmat_s.pdf

4 LÄHTEET

Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. 2009. Päihdehuoltotyö. Helsinki: Tammi.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 2015/523, 2§). Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>

OPH 2014. Perusopetussuunnitelmanperusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

THL 2018a. Ehkäisevä päihdetyö. 2018 [viitattu 5.1.2018]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo>

THL 2018b. Kouluterveyskysely. 2018 [viitattu 5.1.2018]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>

WHO. World Health Organization 2018 [viitattu 5.1.2018]. Saatavissa:
http://www.who.int/topics/health_education/en/